

Adli Tıp ve Adli Bilimler Alanında Yayımlanan Lisansüstü Tezlerin Konu ve Araştırma Türleri Bakımından İncelenmesi: Kesitsel Analitik Araştırma

Examination of Post-Graduate Thesis Published in the Field of Forensic Medicine and Forensic Sciences in Terms of Topics and Types of Research: Cross-Sectional Analytical Study

 Kenan KAYA^a, Büşra DENİZ^a

^aÇukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp ABD, Adana, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: Bu çalışmayla “adli tıp ve adli bilimler” alanında yapılan tezleri konu ve araştırma türleri bakımından incelemek, ileride bu alanlarda tez hazırlayacak olan öğrencilere ve danışmanlarına katkı sağlamak amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezine ait internet adresi üzerinden ulaşılabilen, 2016 Ocak-2020 Aralık tarihleri arasında “adli tıp ve adli bilimler” alanında yayımlanan 460 adet tez çalışma kapsamına alınmıştır. Tezlerin yapıldığı ve çalışmalarının yürütüldüğü kurumlar, araştırma türleri, ilgili bilim dalları ve tez konuları incelenmiştir. **Bulgular:** Tezler araştırma türlerine göre incelendiğinde; tıpta uzmanlık tezlerinde en sık %63,95 oranla retrospektif araştırma türü, doktora tezlerinde en sık %57,37 oranla deneysel araştırma türü, yüksek lisans tezlerinde ise en sık %36,12 oranla prospektif ve %33,03 oranla deneysel araştırma türleri tercih edilmiştir. Tezler konuları bakımından incelendiğinde; tıpta uzmanlık tezlerinde %17,44 ile en sık oranını otopsi raporları üzerinden değerlendirme yapılan çalışmaların olduğu, doktora tezlerinde %32,78 oran ve yüksek lisans tezlerinde ise %22,02 oran ile en sık adli psikiyatri/psikoloji alanında çalışmalar yapıldığı görüldü. Tezlerin çalışma süreçlerinin yürütüldüğü ve çalışmada kullanılan verilerin temin edildiği kurumlara bakıldığında çoğunluğun Adli Tıp Kurumu, üniversite ABD’leri ve enstitüler olduğu görülmüştür. **Sonuç:** Çoğunlukla retrospektif araştırmaların tercih edildiği tıpta uzmanlık tezlerinin konu ve araştırma türü seçiminde, alanın çözüm bekleyen sorunlarının daha çok göz önünde bulundurulması, diğer araştırma türlerinde de nitelikli çalışmaların yapılması, bilim alanımızın gelişimi açısından önem arz etmektedir. Tez öğrencilerine öğrenim süreçleri boyunca, araştırma türleri ve bilimsel yayın metotları konusunda gerekli eğitimlerin verilmesi ve tez süreçlerinde yeterli imkânların sağlanması, konu ve yöntem açısından özgün nitelikli çalışmalar yapılabilmesinin önünü açacaktır.

ABSTRACT Objective: With this study, it is aimed to examine the theses made in the field of “forensic medicine and forensic sciences” in terms of topics and types of research, and to contribute to the students and their advisors who will prepare theses in these fields in the future. **Material and Methods:** 460 theses published in the field of “forensic medicine and forensic sciences” between January 2016 and December 2020, which can be accessed via the internet address of Council of Higher Education National Thesis Center, were included in the study. Institutions where theses are made and studies are carried out, research types, related disciplines and thesis topics were examined. **Results:** When theses are examined according to research types; retrospective research type was most commonly preferred in medical specialty thesis with 63.95%, experimental research type with 57.37% in doctoral thesis, prospective research types with 36.12% and experimental research types with 33.03% were preferred in masters thesis. When theses are examined in terms of their subjects; it was found that there were studies evaluated through autopsy reports with 17.44% of the most common in specialization thesis in medicine; 32.78% of doctoral thesis and 22.02% of master's thesis were found to be the most frequently performed in the field of forensic psychiatry/psychology. When we look at the institutions where the working processes of the theses are carried out and the data used in the study are provided, it was seen that the majority were the Forensic Medicine Institute, university departments and institutes. **Conclusion:** In choosing of the topics and types of research of specialization theses in medicine, where retrospective studies are preferred, it is important for the development of our field of science to carry out qualified studies in other types of research by considering more the outstanding problems of the field. Providing the necessary trainings to the thesis students on research types and scientific publication methods during their education process and providing sufficient opportunities in the thesis processes will pave the way for original studies in terms of subject and method.

Anahtar Kelimeler: Adli tıp; adli bilimler; lisansüstü; tezler

Keywords: Forensic medicine; forensic sciences; post-graduate; theses

Correspondence: Büşra DENİZ
Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp ABD, Adana, TÜRKİYE/TURKIYE
E-mail: drbusradeniz@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences.

Received: 11 Sep 2021

Received in revised form: 09 Nov 2021

Accepted: 11 Nov 2021

Available online: 16 Nov 2021

2619-9459 / Copyright © 2022 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Yükseköğretim kurumlarında yapılan akademik araştırmaların, dönemin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde bilimi bir adım daha öteye taşıyabilecek nitelikte olması gerekmektedir.¹ Dünya genelindeki birçok üniversite, yükseköğretimde uluslararası hizmet standardı ve sistem bütünlüğü oluşturmak ve yükseköğretim çıktılarının biçimsel açıdan kıyaslanabilirliğini artırmak adına, entegre bir çalışma düzeni ile birbirleriyle uyumlu hâle gelmek için çaba harcamaktadır.¹

Türkiye, 2001 yılında uluslararası akreditasyon bildirgesine katılım göstererek, yükseköğretim sisteminin uluslararası alanda tanınırlığını artırmak için önemli bir adım atmıştır.^{2,3} Yükseköğretimde uluslararası akreditasyon sistemine katılmanın akademik başarının artması, şeffaflık ve kontrol edilebilirlik açısından olumlu kazanımlar doğurduğu belirtilmekte olup, yapılan tez çalışmalarının içerikleri itibarıyla küresel düzeydeki bilimsel gelişmelerle ne ölçüde uyumlu olduğunun üzerinde durulması gereken bir konu olduğu da vurgulanmaktadır.^{1,4}

Ülkemizde, yükseköğretim kurumlarında yazılan projeler arasında bulunan tez çalışmaları; yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezleri ile sanat dallarında yapılan sanatta yeterlilik tezlerini kapsamaktadır.⁵ Tez çalışmalarının öncelikli amacı, bilimsel çalışma sistematığının kazandırılması, ülkemiz ve tüm dünya için yeni bilgilerin üretilmesinin sağlanmasıdır. Tez çalışmaları; tez öğrencisine bilimsel araştırma yöntemleri kullanarak bilgiye ulaşmayı, ulaşılan bilgiyi değerlendirmeyi, olaylara bilimsel bakış açısıyla bakmayı ve yeni sonuçlara ulaşmayı da öğretmektedir.⁶⁻⁸

Ülkemizde tez yazımı, lisansüstü eğitimin tamamlanmasında anahtar rol oynadığından bu eğitim süreçlerinin, tez çalışmalarında kullanılabilir araştırmaya türlerine hâkimiyetin sağlanmasına ve çalışmayı yapabilecek bilimsel tutum ve davranışlarının kazanılmasına yönelik olması gerekmektedir.⁹

Uzmanlık tezleri, bilimsel araştırmalar yapmak için büyük fırsatlar olup tez yazımı aynı zamanda; tez öğrencisinin sorgulama ve araştırma tekniklerini kullanma ve analitik problem çözme becerisini geliştirmektedir.¹⁰ Bu kazanımların uzmanlık adaylarına meslek hayatları boyunca hizmet edeceği düşünüldüğünde, tez yazmanın ve yayımlanmasının önemi kendini daha net şekilde göstermektedir.¹¹

Yayın yapmak yoluyla ilgili bilim dalına katkıda bulunmak, tez yazımının öncelikli amaçlarından biri olmalıdır. Yazılan tezlerin sayısı kadar niteliğindeki artışın da sağlanması, ülkemiz bilimsel yazını için kıymetli olacaktır.¹²

Tez öğrencisinin ilgi alanına ve araştırma becerilerine uygun olarak; akademik hayatına ışık tutacak ve uluslararası veya ulusal dergilerde yayımlanabilecek çalışmalar yapmak, nitelikli çalışmaların sayıca artmasına katkıda bulunacaktır. Adli tıp ve adli bilimler alanında, ülkemizde yayımlanan tezlerin çalışma türleri ve içeriklerine dair verileri içeren kapsamlı bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu çalışma ile adli tıp ve adli bilimler alanında yazılan tezlerin genel bir profilini ortaya koymak, yüksek lisans ve doktora tezleri ile tıpta uzmanlık tezleri arasında araştırma türü ve çalışılan konular başta olmak üzere farkları görebilmek amaçlanmıştır. Ortaya konacak verilerin, ileride bu alanlarda tez hazırlayacak olan tez öğrencilerine ve tez danışmanlarına katkı sunacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışmamızda, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezine ait internet adresi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) üzerinden ABD bölümüne “adli tıp” ve “adli bilimler” anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan detaylı arama sonrası 2016 Ocak-2020 Aralık tarihleri arasında yayımlanan 462 adet teze ulaşılmış, 2 adet tez erişime açık olmadığı için içeriklerine ulaşılabilen ve internet üzerinden yazarlar tarafından erişim hakkı verilen 460 adet tez çalışma kapsamına alınmıştır. Erişim onayı verilen tezler çalışmaya alındığı için ayrıca etik kurul onayı alınmamıştır.

Veriler kayıt altına alınırken; tezlerin YÖK Ulusal Tez Merkezine yüklendiği yıllar, çalışma türleri (yüksek lisans/doktora/tıpta uzmanlık), yüksek lisans ve doktora tezlerinin adli bilimlerin hangi alanından oldukları, çalışma konuları, kullanılan araştırma yöntemleri ve tıpta uzmanlık tezlerinde çalışmanın yapıldığı ve kaynaklarından yararlanılan yerler [İstanbul Adli Tıp Kurumu (ATK), üniversite ABD/enstitü/ATK'ler, şube müdürlükleri, adliyeler gibi], tezlerin erişime açık olup olmadıkları hususları incelenmiştir.

Tezlerin ve çalışmanın yapıldığı yere göre sınıflandırma yapılırken; tezin yapıldığı yer olarak tez öğrencisinin eğitim gördüğü kurum (adli tıp ABD'ler veya enstitüler) belirtilirken, çalışmanın yapıldığı yer olarak ise kaynakların temin edildiği veya prospektif ve deneysel araştırmalarda çalışma sürecinin yürütüldüğü yerler belirtilmiştir.

Tez konuları; adli tıp alanında genel başlıklar ve spesifik başlıklar altında konu analizi yapılarak, adli bilimlere ait yüksek lisans ve doktora tezleri ise adli bilimlerin hangi alanından olduğu ve ilgili alan içerisinde seçilen konu başlıkları şeklinde ayrıntılı inceleme yapılarak değerlendirilmiştir.

Tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri ise gözlemsel araştırmalar, deneysel araştırmalar ve metaanalizler başlıkları altında incelenerek, gözlemsel araştırmalar aynı zamanda retrospektif/prospektif çalışmalar olarak analiz edilerek sınıflama yapılmıştır.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Toplanan veriler, IBM SPSS 20.0 (Chicago, IL, ABD) programına yüklenerek verilerin analizi ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmamızda; YÖK Ulusal Tez Merkezinde 2016 Ocak-2020 Aralık tarihleri arasında adli tıp ve adli bilimler alanında yayımlanan erişime açık 460 adet tez kaydına ulaşılmıştır. Bu tezlerin 172'sinin (%37,39) tıpta uzmanlık tezi, 61'inin (%13,26) doktora tezi, 227'sinin (%49,34) ise yüksek lisans tezi olduğu görülmüştür.

Adli tıp uzmanlık tezlerinin tamamının üniversitelerin adli tıp ABD'lerinde, yüksek lisans ve dok-

tora tezlerinin ise üniversitelere bağlı enstitülerde hazırlandığı görülmüştür.

Adli tıp uzmanlık tezlerinin; 24'ünün adli tıp grup başkanlıklarından, 7'sinin hastane otomasyon sisteminden, 4'ünün ATK 1. İhtisas Kurulundan temin edilen tıbbi evrak ve/veya adli raporlardan, 3'ünün adliyelerden temin edilen dava dosyalarından, 2'sinin mahkeme dosyalarından, 2'sinin internet sitesi üzerinden erişim sağlanan Yargıtay kararlarından, 1'inin Adli Tıp Şube Müdürlüğünden, 1'inin ATK 4. İhtisas Kurulu ve Gözlem İhtisas Dairesinden, 1'inin ATK Morg İhtisas Dairesinden, 1'inin üniversiteye bağlı çocuk izlem merkezinden, kalanların ise tez öğrencilerinin eğitim gördükleri üniversite adli tıp ABD'lerinden temin edilen tıbbi evrak ve/veya adli raporlardan ulaşılan veriler, retrospektif olarak analiz edilerek veya bu merkezlerde prospektif ve deneysel araştırmaların çalışma süreçlerinin yürütülerek hazırlandıkları görülmüştür.

Çalışma kapsamındaki tezler incelendiğinde; araştırma türlerinin tez türlerine göre dağılımında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Tıpta uzmanlık tezlerinin büyük çoğunluğunun (%63,95) retrospektif çalışmalardan, doktora tezlerinin büyük çoğunluğunun (%57,37) deneysel çalışmalardan oluştuğu, yüksek lisans tezlerinde ise yoğunlukta olan araştırma türünün prospektif çalışmalar (%36,12) ve akabinde deneysel çalışmalar (%33,03) olduğu görülmüştür. Araştırma türlerine göre değerlendirilen tezlerin sayısal olarak detaylı bilgisi [Tablo 1](#)'de gösterilmiştir.

Tıpta uzmanlık tezlerinde çalışılan konular incelendiğinde; 30'unun (%17,44) otopsi raporları üzerinden değerlendirme yapılan çalışmalar, 22'sinin (%12,79) travma sonrası yazılmış kati raporlar üzerin-

TABLO 1: Araştırma türlerine göre tezler.

Araştırma türü / Tez türü	Tıpta uzmanlık		Doktora		Yüksek lisans	
	n	Oran (%)	n	Oran (%)	n	Oran (%)
Gözlemsel (retrospektif)	110	63,95	6	9,83	55	24,22
Gözlemsel (prospektif)	35	20,34	17	27,86	82	36,12
Deneysel	27	15,69	35	57,37	75	33,03
Metaanaliz	0	0	3	4,91	15	6,60
Toplam	172	100	61	100	227	100

den yapılan çalışmalar, 15'inin (%8,72) yaş tahmini ile ilgili çalışmalar, 12'sinin (%6,97) ise cinsel istismar/cinsel saldırı olguları ile ilgili değerlendirmeler üzerinden yapılan çalışmalar olduğu dikkat çekmiştir.

Deneysel araştırma türüyle yapılan tıpta uzmanlık tezlerinin; 10'unun (%37,03) hayvan deneyleriyle kalanların ise büyük bir kısmının üniversite ABD'leri laboratuvar ortamları ve Adli Tıp Grup Başkanlıklarında yapıldığı, bu tezlerin en sık adli genetik (%25,92, n=7) alanında yapıldığı görülmüştür.

Tıpta uzmanlık tezlerinde tercih edilen çalışmaların başında, otopsi raporları ve travma sonrası yazılmış kati raporlar üzerinden yapılan değerlendirmelerin, sonrasında ise yaş tespiti, cinsel istismar ve saldırılar üzerine yapılan çalışmaların olduğu görülmektedir.

Hazırlanmış otopsi raporları üzerinden değerlendirme yapılan tıpta uzmanlık tez çalışmalarının tamamına yakınının (%93,33) retrospektif çalışmalar olduğu, suda boğulma, ası, yüksekten düşme, iş kazaları, çocuk, kadın ve yaşlı ölümleri gibi genel konu başlıklarının sıklıkla tercih edildiği, otopsi vakaları üzerinden yapılan çalışmaların tamamında ise prospektif veya deneysel araştırma türünün tercih edildiği ve daha spesifik konular üzerinde çalışıldığı görülmüştür.

Travma sonrası yazılmış kati raporlar üzerinden hazırlanan tıpta uzmanlık tezlerinin tamamının retrospektif çalışmalar olduğu, 21'inin (%95,45) üniversite ABD'lerinde, 1'inin (%4,54) ise ATK 1. İhtisas Kurulunda yazılan raporlar üzerinden hazırlandığı, konuları bakımından incelendiklerinde ise; adli rapor yazımı, yüzde sabit iz, kemik kırıkları, duyu organ işlev değerlendirilmesi, geçici ve kati adli raporlar gibi adli raporların temel unsurlarının değerlendirildiği çalışmalarla birlikte; kafa travmaları, yanık olguları, elektrik çarpmaları, zehirlenmeler, koroziv madde alımı gibi travmaların ve kesici-delici alet yaralanmaları, penetran yaralanmalar, ateşli silah yaralanmaları gibi yaralanmaların değerlendirildiği çalışmaların bulunduğu görülmüştür.

Yaş tahmini üzerine yapılan tıpta uzmanlık tez çalışmalarının büyük çoğunluğunun (%85,71, n=12) retrospektif çalışmalar olduğu, kalanının ise prospektif çalışmalar olduğu (%14,28, n=2) tespit edilmiştir. Radyolojik görüntülemeler üzerinden yapılan

değerlendirmelerin 4'ünde bilgisayarlı tomografi, 3'ünde manyetik rezonans görüntüleme, 2'sinde X-ray, 1'inde ise ultrason görüntüleri kullanılmıştır. Ultrason görüntüleri kullanılarak yapılan tez çalışması prospektif, diğer radyolojik görüntülerin kullanıldığı çalışmalar ise retrospektif olarak yürütülmüştür. Konularına göre gruplandırılmış adli tıp uzmanlık tezlerinin sayısal olarak detaylı bilgisi [Tablo 2](#)'de gösterilmiştir.

Doktora tezlerinin adli bilimlerin hangi dallarından olduğu ve konuları incelendiğinde; en sık adli psikiyatri/psikoloji, 2. sırada adli toksikoloji ve sonrasında adli genetik alanında tez çalışmalarının olduğu, bu çalışmaları sıklık sırasına göre adli antropoloji, adli kimya, adli entomotoksikoloji alanlarının izlediği tespit edilmiş olup, adli psikiyatri alanında yapılan doktora tezlerinin %70'i (n=14) prospektif araştırma türünün kullanıldığı çalışmalardan, adli toksikoloji alanında yapılan doktora tezlerinin %60'ı ve adli genetik alanında yapılanların ise tamamı deneysel araştırma türü kullanılarak yapılan tez çalışmalarından oluşmaktadır.

Yüksek lisans tezlerinin adli bilimlerin hangi dallarından olduğu ve konuları incelendiğinde; doktora tezlerine benzer şekilde ilk sırada adli psikiyatri/psikoloji alanında, 2. sırada adli genetik, 3. sırada ise adli toksikoloji alanında yapılan tez çalışmaları gelmektedir. Bu çalışmaları sıklık sırasına göre adli antropoloji, adli kimya, adli hemşirelik ve ebelik, adli bilişim, adli entomoloji, adli mikrobiyoloji ve adli farmakoloji bilim dallarında yapılan çalışmalar izlemektedir. Adli psikiyatri/psikoloji alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin %80'inde (n=40) prospektif araştırmalar, kalanında retrospektif araştırmalar yapıldığı, adli genetik ve toksikoloji alanlarında yapılan tez çalışmalarında ise çoğunlukla deneysel araştırma metodunun kullanıldığı görülmüştür.

Adli bilimlerde yapılan doktora ve yüksek lisans tezlerinde en sık çalışılan bilim dalları [Tablo 3](#)'te sayısal verilerle gösterilmiştir.

Doktora ve yüksek lisans tezlerinin konuları bakımından çeşitlilik arz ettiği; el mikrobiyatası, parmak izi, organ bağıtsı, kimlik tespiti, olay yeri inceleme, el yazısı, imza ve belge inceleme, adli fotoğrafçılık, cinsel istismar, çocuk istismarı ve ihmali,

TABLO 2: Adli tıp uzmanlık tezlerinin konuları.

Konu	n	Oran (%)
Otopsi raporları üzerinden değerlendirme yapılan çalışmalar	30	17,44
Travma sonrası yazılmış kati raporlar üzerinden yapılan çalışmalar	22	12,79
Yaş tahmini	15	8,72
Cinsel istismar/cinsel saldırı	12	6,97
Maluliyet raporları	8	4,65
Postmortem interval/postmortem değişiklikler	7	4,06
Adli genetik	7	4,06
Malpraktis	6	3,48
Otopsi vakaları üzerinden yapılan çalışmalar	5	2,90
Adli psikiyatri	5	2,90
Çocuk istismarı ve ihmali/çocuk travmaları	5	2,90
Madde bağımlılığı	5	2,90
Cinsiyet tayini	4	2,32
Kadına şiddet/partner şiddeti	3	1,74
Sağlık çalışanlarına şiddet/hekime şiddet	3	1,74
Adli belge inceleme/el yazısı ve imza inceleme	3	1,74
Diğer	32	18,60
Toplam	172	100

suça sürüklenen çocuklar, “mobbing”, kadına ve sağlık çalışanına şiddet, akran zorbalığı, partner şiddeti, siber zorbalık, yaşlılık, ateşli silahlar ve patlayıcılar, kriminalistik gibi çok çeşitli konularda çalışmaların olduğu görülmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen tezlere yıllara göre bakıldığında 2019 ve 2020 yıllarında yayımlanan 243 (%52,82) tez çalışmasının, 5 yılda yayımlanan tezlerin yarısından fazla olduğu görülmüştür. Hem tıpta uzmanlık tezlerinde hem de yüksek lisans ve doktora tezlerinde yıllara göre sayısal artış dikkat çekmiştir.

TARTIŞMA

Üniversitelerin varoluş sebepleri bilgi üretmek, öğretmek, bilgiyi sunmak ve yaymaktır. Bu misyonu yerine getirirken; bilgi üretme işlevini araştırma-geliştirmeyle, öğretme işlevini eğitim öğretimle, sunma işlevini topluma danışmanlık yaparak ve yayma işlevini yayın yaparak gerçekleştirmektedir.¹³

Yapılan bilimsel araştırmaların uluslararası ve ulusal dergilerde yayımlanması, bu araştırmaların yapıldığı ülkelerin bilim dünyasındaki yerini belirleyen önemli etmenlerden biridir.¹⁴ Tıpta uzmanlık tezlerinin yayına

TABLO 3: Doktora ve yüksek lisans tezlerinin sık yapıldığı bilim dalları.

İlgili Bilim Dalı / Tez türü	Doktora		Yüksek lisans	
	n	Oran (%)	n	Oran (%)
Adli psikiyatri/psikoloji	20	32,78	50	22,02
Adli toksikoloji	10	16,39	12	5,28
Adli genetik	7	11,47	30	13,21
Adli antropoloji	3	4,91	8	3,52
Diğer	21	34,42	127	55,94
Toplam	61	100	227	100

dönüştürülme oranlarındaki düşüklük, gelişmekte olan ülkelerde ve hatta gelişmiş birçok ülkede önemli bir bilimsel sorun olarak görülmektedir.¹⁵ Bu oranlara bakıldığında; Fransa’da %17, Peru’da %17,6, Finlandiya’da %23,8 ve Hindistan’da %30 oranlarında tezden yayına dönüşüm bildirilmektedir.¹⁶⁻¹⁹

Çağlayan ve ark., 2020 yılında yaptıkları çalışmada, adli tıp uzmanlık tezlerinin yayına dönüştürülme oranını incelemiştir. 1983-2016 yılları arasında yazılan 236 tezin %32,6’sının yayına dönüştürüldüğü, bu yayınların %15,2’sinin “Science Ci-

tation Index/Science Citation Index Expanded”, %11,9’unun uluslararası, %5,5’inin ulusal indeksli dergilerde yayımlandığı, yayına dönüştürülmüş tezlerin yarısından fazlasında (%53,2) prospektif araştırma türünün kullanıldığı, bu tezlerin en sık adli patoloji (%26) ile adli psikiyatri (%23,4) alanlarında yapıldığı belirtilmektedir. Adli tıp alanında tezlerin yayına dönüştürülme oranının, ülkemiz ve yurt dışında farklı uzmanlık alanlarında yapılmış olan çalışmaların verileri ile benzer bulunduğu ancak istenilen seviyede olmadığına değinilmiştir.²⁰

Çalışmamızda, yıllara göre adli tıp ve adli bilimlerin alanında yapılan tez sayılarının arttığı görülmüş olup, bu durum adli tıp uzmanlık alanında kadroların artmış olmasıyla birlikte adli bilimlere olan ilginin arttığını da göstermektedir. Ancak doktora tez çalışmalarının, sayısal olarak yüksek lisans tez çalışmalarının yaklaşık 1/4 kadar olmasının ülkemizde adli bilimler alanının yeni bir alan olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu çalışmada incelenen tıpta uzmanlık tezlerinin tamamı, üniversite ABD’lerinde yapılmıştır. Bu durumun bir sebebi, eğitim araştırma hastanelerinde uzmanlık öğrencisi kadrosunun bulunmamasıdır. Bir diğer sebebi ise çalışmamızda, YÖK Ulusal Tez Merkezine ait internet adresi üzerinden ulaşılabilen tezlerin incelenmiş olması ve İstanbul ATK’de uzmanlık eğitimini tamamlayan uzman adaylarının tezlerinin bu sisteme yüklenmemiş olmasından dolayı değerlendirmeye dâhil edilememesidir.

Acil tıp uzmanlık tezleri üzerine yapılan bir çalışmada; tezlerin araştırma türlerine göre incelenmesinde çoğunluğunun %56,8’lik (n=303) oranla prospektif çalışmalar olduğu, %23,8’inin (n=127) retrospektif çalışmalar olduğu belirtilmiştir.²¹ Literatür taramasında adli tıp dalında yapılan tezlerin araştırma türlerine göre incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışmamızda, adli tıp uzmanlık tezlerinin %63,95’inde (n=110) retrospektif çalışmalar yapıldığı, sıklıkla nicel araştırma tekniği ile tarama yönteminin kullanılması ve benzer araştırma konularının çalışılması dikkat çekmektedir.

Doktora ve yüksek lisans tezleri araştırma türlerine göre incelendiğinde ise tıpta uzmanlık tezlerinden farklı olarak retrospektif çalışma türünün çok

tercih edilmediği, prospektif ve deneysel çalışmaların ağırlıkta olduğu görülmüştür. Konu çeşitliliğinin de yine tıpta uzmanlık tezlerine göre biraz daha fazla olduğu, farklı bilim dallarında, farklı konularda çalışmalar yapıldığı dikkat çekmektedir.

Uzman hekimlerin, uzmanlık eğitimi sırasında tez hazırlanması sürecine dair öneri ve görüşlerinin alınmasını amaçlayan bir çalışmada, tez hazırlama sürecinden önce araştırma yöntemleri ile ilgili yeterli bir eğitim alınmaması sorununun her akademik seviye ve uzmanlık alanı düzeyinde olduğu belirtilmiştir.²²

Tekin ve ark., 2019 yılında yaptıkları çalışmada, acil tıp uzmanlık tezlerini yayımlanması bakımından analiz etmiş ve bilimsel dergilerde yayımlanan tez oranını yetersiz bulduklarını, bu oranları artırmak için araştırmacının yetenekleri doğrultusunda güncel konularda tez yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Tamamlanan, ancak yayımlanamayan tezlerin yayımlanamama sebepleri arasında; tıp fakültelerinin yoğunluğunun fazla olmasının, bilimsel çalışmalar için yeterli zaman ve kaynağın ayrılmasının ve hem danışmanın hem de araştırmacının gerekli özen ve önemi gösterememesinin bulunduğu değinilmiştir.²¹

Usta ve ark., 2021 yılında yaptıkları çalışmada, çocuk ve ergen ruh sağlığı alanında son 20 yılda yapılan uzmanlık tezlerini incelemişlerdir. Tezlerin yarısından çoğunun olgu-kontrol çalışma türünde olduğunu tespit etmişlerdir. Prospektif çalışmaların doğası gereği izlem gerektirdiği ve zaman aldığı, uzmanlık öğrencilerinin uzmanlık eğitim süresi dolmadan tez çalışmasını tamamlamaları gerektiğinden prospektif çalışmaları tercih etmiyor olabileceği belirtilmiştir. Bu açıdan tez danışmanlarının, uzmanlık öğrencilerini tez çalışmalarını erken dönemde planlaması için yönlendirmesinin, prospektif araştırma türünde daha fazla çalışma yapılmasına katkı sağlayabileceği vurgulanmaktadır.²³

SONUÇ

Adli tıp ve adli bilim dallarının, diğer bilim dallarında olduğu gibi ilerleyebilmesi ve gelişmesi, büyük ölçüde yapılan bilimsel araştırmalara bağlıdır. Lisansüstü tezler, bilimsel araştırmalar ve üretilen bilgilerin yayılmasını sağlayan yayınlar açısından değerli çalışmalardır. Yapılan tez çalışmalarının ülke genelinde

yürütülen çalışmalar açısından büyük resmi görerek, birbirini tamamlar nitelikte olmasının ve konu seçiminde alanın çözüm bekleyen sorunlarının göz önünde bulundurmasının alana katkı getirici, nitelikli çalışmalar yapılması açısından önemi büyüktür.

Bu sebeple lisansüstü tezler; eğitim programlarını tamamlamak veya uzmanlık yeterliliğini alabilmek için yapılması gereken çalışmalar olarak görülmemelidir. Tez öğrencilerine, eğitimleri sürecinde araştırma türleri ve bilimsel yayın yapmanın yöntem ve metotlarıyla ilgili gerekli eğitimlerin verilmesi ve tez süreçlerinde yeterli imkânların sağlanması, yöntem ve konu açısından özgün nitelikli tez çalışmalarını yapılabilmesinin önünü açacaktır.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet,

gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Kenan Kaya; **Tasarım:** Kenan Kaya; **Denetleme/Danışmanlık:** Kenan Kaya, Büşra Deniz; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Büşra Deniz; **Analiz ve/veya Yorum:** Büşra Deniz; **Kaynak Taraması:** Kenan Kaya, Büşra Deniz; **Makalenin Yazımı:** Büşra Deniz; **Eleştirel İnceleme:** Kenan Kaya; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Büşra Deniz; **Malzemeler:** Büşra Deniz, Kenan Kaya.

KAYNAKLAR

- Güleç ÖF, Öztürk E. Muhasebe alanında Türkiye'deki tezlerle uluslararası alan endekslerinde taranan dergilerde yayınlanan makalelerin karşılaştırılması [The comparison of accounting theses in Turkey with the articles published in internationally indexed journals]. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi. 2019;12(2):215-36. [Crossref]
- Özkan A. Bologna süreci kapsamında yüksek öğretimde akademik program etkinliğinin ölçülmesi: Türkiye üniversitelerinde bir uygulama [Yüksek lisans tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2015. Erişim tarihi: 3 Eylül 2021. Erişim linki: [Link]
- YÖK. Yükseköğretimde yeniden yapılanma: 66 soruda bologna süreci uygulamaları 2010. Erişim tarihi: 09.02.2018. Erişim linki: [Link]
- Aktan CC, Gencil U. Yükseköğretimde akreditasyon [Accreditation in higher education]. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi. 2010; 2(2):137-55. [Link]
- Bozan M. Lisansüstü eğitimde nitelik arayışları [Quest for quality in graduate education]. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi. 2012;4(2): 177-87. [Link]
- Yalçinkaya M, Koşar D, Altunay E. Araştırma görevlilerinin bilim insanı yetiştirme sürecine ilişkin görüşleri [Research assistants'views on the training process of scholars]. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2014;22(3):1009-34. [Link]
- Bahçeci F, Uşengül L. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin tez konusu belirleme kriterlerinin incelenmesi [Examination of the thesis subject determination criteria of postgraduate and doctorate students]. Turkish Journal of Educational Studies. 2018;5(2):85-96. [Crossref]
- Gül İ, Yeşiltaş A, Keklik B. Sağlık yönetimi lisansüstü programlarında yapılan tezlerin profili [Profile of the thesis made in health management postgraduate programs]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2015;1(13):231-44. [Link]
- Karaman S, Bakırcı F. Türkiye'de lisansüstü eğitim: sorunlar ve çözüm önerileri [Postgraduate study in Turkey: problems and proposed solutions]. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 2010;5(2):94-114. [Link]
- Ogunyemi D, Bazargan M, Norris K, Jones-Quaidoo S, Wolf K, Edelstein R, et al. The development of a mandatory medical thesis in an urban medical school. Teach Learn Med. 2005;17(4):363-9. [Crossref] [PubMed]
- Cone JD, Foster SL. Dissertations and Theses from Start to Finish: Psychology and Related Fields. 2nd ed. Washington, DC, ABD: American Psychological Association; 2006. [Link]
- Erim BR, Petekkaya S. Türkiye'de psikiyatri alanında 1981-2018 yılları arasında yapılmış uzmanlık tezlerinin değerlendirilmesi [Retrospective analysis of psychiatry specialization theses made between 1981-2018 in Turkey]. Türk Psikiyatri Dergisi. 2020;31(1):1-8. [Link]
- Günay D. Üniversitenin niteliği, akademik özgürlük ve üniversite özerkliği. İstanbul: International Congress on Higher Education; 2004. [Link]
- İpek Akbulut H, Şahin Ç, Çepni S. Doktora tez sürecinde karşılaşılan problemlerin belirlenmesi: eğitim fakültesi örneği [Determination of faced problems in doctorate thesis process: education faculty sample]. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi. 2013; 20:50-69. [Link]
- Sipahi OR, Caglayan Serin D, Pullukcu H, Tasbakan M, Köseli Ulu D, Yamazhan T, et al. Ülkemizde tıbbi mikrobiyoloji, klinik mikrobiyoloji ve enfeksiyon hastalıkları dallarında yapılan tıpta uzmanlık ve doktora tezlerinin uluslararası dergilerde yayına dönüşüm oranları [Publication rates of Turkish medical specialty and doctorate theses on medical microbiology, clinical microbiology and infectious diseases disciplines in international journals]. Mikrobiyol Bul. 2014;48(2):341-5. [Crossref] [PubMed]
- Salmi LR, Gana S, Mouillet E. Publication pattern of medical theses, France, 1993-98. Med Educ. 2001;35(1):18-21. [Crossref] [PubMed]
- Arriola-Quiroz I, Curioso WH, Cruz-Encarnacion M, Gayoso O. Characteristics and publication patterns of theses from a Peruvian medical school. Health Info Libr J. 2010; 27(2):148-54. [Crossref] [PubMed]

18. Nieminen P, Sipilä K, Takkinen HM, Renko M, Risteli L. Medical theses as part of the scientific training in basic medical and dental education: experiences from Finland. *BMC Med Educ.* 2007;7:51. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
19. Dhaliwal U, Singh N, Bhatia A. Masters theses from a university medical college: publication in indexed scientific journals. *Indian J Ophthalmol.* 2010;58(2):101-4. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
20. Çağlayan D, Çelik C, Kaya A, Aktaş EÖ. Evaluation of publication rate of forensic medicine specialty theses in Turkey. *The Bulletin of Legal Medicine.* 2020;25(1):1-6. [[Crossref](#)]
21. Tekin E, Karagöz S, Akbaş İ. Acil tıp uzmanlık tezlerinin dergilerde yayınlanması bakımından analizi [Analysis of the publication of emergency medicine specializations theses]. *Ahi Evran Med J.* 2019;3(1):26-30. [[Link](#)]
22. Saydam MB, Özgülnar N, Darendeliler F. Tıpta uzmanlık tezi tartışılan sürece bir araştırma kapsamında bakış [Medical speciality thesis: contribution to a controversial issue with a research study]. *Journal of Higher Education and Science.* 2014;4(3):176-81. [[Crossref](#)]
23. Usta MB, Şahin İ. Çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanlık tezleri: Türkiye'de son 20 yılın analizi [Child and adolescent psychiatry theses in specialty training: analysis of the last 20 years in Turkey]. *Turk J Child Adolesc Ment Health.* 2021;28(1):25-30. [[Crossref](#)]